

Ο παπάς που λειτούργησε στην Αγιά Σοφία το

παπάς που λειτούργησε στην Αγιά Σοφία το 1919! Αγνώστη Ιστορία!

Κάποτε μου μίλησε ο παππούς μου για ένα Κρητικό παπά, αληθινό παλικάρι, που το Γενάρη του 1919 λειτούργησε κάτω από τους χιλιόχρονους θόλους της Αγια-Σοφιάς!! Τον γνώριζε καλά, γιατί ήταν στρατιωτικός ιερέας στη Μεραρχία που ανήκε και ο ίδιος, στη Μεραρχία εκείνη που αργότερα συμμετείχε στη Μικρασιατική Εκστρατεία κι έφτασε ως τις πύλες της Αγκυρας, ήπιε νερό από το Σαγγάριο!... Όμως αλίμονο! αυτό το δροσερό νερό μετατράπηκε λίγο αργότερα σε καυτό πύρινο ποτάμι πόνου και οδύνης, που έκαψε τις καρδιές όλων των Ελλήνων.

Στα λόγια του παππού μου δεν έδωσα τότε μεγάλη σημασία. Μου φάνηκε αυτό που μου 'λεγε απίθανο, το θεώρησα σαν ένα παραλήρημα, απομεινάρι εκείνου του αβάσταχτου, του αφάνταστου πόνου που ένιωθε ο παππούς μου, όταν αναθυμόταν τα περασμένα, όταν άκουγε τις λέξεις Ιωνία, Σμύρνη, Πέργαμος, Αϊβαλί, Τραπεζούντα, Κερασούντα, Σαγγάριος, Εσκή Σεχήρ, Αφίον Καραχισάρ, Πόλη, Αγία Σοφιά!! Οι λέξεις αυτές είχαν πάρει στο νου και στην καρδιά του παππού μου τη θέση ό,τι πιο ιερού και πιο νοσταλγικού είχε σ' αυτή τη ζωή, ακόμη πιο ιερού και από τα ίδια τα παιδιά του, τα εγγόνια του, την ίδια του τη ζωή!

Δεκάδες φορές τον αντίκρισα με τα παιδικά μου μάτια να κλαίει - πολλές φορές ξεσπούσε σε γοερούς λυτρωτικούς λυγμούς - προσφέροντας αυτά τα άγια ονόματα, που ταυτίζονται με τη διαχρονική ιστορική πορεία και παρουσία του Γένους μας πάνω στη γη. Τότε δεν καταλάβαινα τίποτε ή σχεδόν τίποτε.

Μονάχα μια ακαθόριστη απορία κυριαρχούσε στην ψυχή μου απ' αυτή την ξεχωριστή στάση του παππού μου. Λίγο αργότερα κατάλαβα την καθοριστική επίδραση αυτών των δακρύων, αυτών των λυγμών στην δική μου ψυχή. Την καταλαβαίνω τώρα, θα την αισθάνομαι πάντα να κυριαρχεί σ' όλο το είναι μου.

*Ο παπάς Λευτέρης
Νουφράκης*

010

Ο παππούς μου βέβαια είχε δίκιο, όταν έλεγε πως τον Ιανουάριο του 1919 λειτουργήθηκε η Αγία-Σοφιά! Πρωταγωνιστής αυτού του συγκλονιστικού γεγονότος της εθνικής μας ζωής, το οποίο δυστυχώς αγνοούν πολλοί Έλληνες, ήταν ένα αληθινό παλικάρι, ένα βλαστάρι της λεβεντογέννας Κρήτης της οποίας τα ανδρεία παιδιά έδωσαν πάντα το μεγάλο παρόν σ' όλους τους αγώνες του Γένους, από τα πανάρχαια χρόνια (Ιδομενέας, Νέαρχος κ.α.) ως τις μέρες μας (Μακεδονικός Αγώνας, Δρίσκο της Ηπείρου κ.α.)

Αναφερόμαστε στον παπα-Λευτέρη Νουφράκη από τις Αλώνες Ρεθύμνου, ο οποίος υπηρετούσε ως στρατιωτικός ιερέας στη Β' Ελληνική Μεραρχία, μια από τις δύο Μεραρχίες που συμμετείχαν στις αρχές του 1919 στο «συμμαχικό» εκστρατευτικό σώμα στην Ουκρανία. Η Μεραρχία αυτή στο δρόμο προς την Ουκρανία στάθμευσε

για λίγο στην Κωνσταντινούπολη, την Πόλη των ονείρων του ελληνικού λαού, η οποία βρισκόταν τότε υπό «συμμαχική επικυριαρχία», ύστερα από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μια ομάδα Ελλήνων αξιωματικών με επικεφαλής το γενναίο κρητικό και μαζί του τον ταξίαρχο Φραντζή, τον Ταγματάρχη Λιαρομάτη, το Λοχαγό Σταματίου και τον Υπολοχαγό Νικολάου αγνάντευαν από το πλοίο την πόλη και την Αγια-Σοφιά, κρύβοντας βαθιά μέσα στην καρδιά τους το μεγάλο μυστικό τους, τη μεγάλη απόφαση που είχαν πάρει το περασμένο βράδυ, ύστερα από πρόταση και έντονη επιμονή του λιονταρόψυχου Κρητικού παπα-Λευτέρη Νουφράκη. Να βγουν δηλαδή στην πόλη και να λειτουργήσουν στην Αγια-Σοφιά.

Όλοι τους ήταν διστακτικοί, όταν άκουσαν τον παπα - Λευτέρη να τους προτείνει το μεγάλο εγχείρημα. Ήξεραν ότι τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα.

Η Αγια-Σοφιά, ήταν ακόμη τζαμί, σίγουρα κάποιοι φύλακες θα ήταν εκεί, κάποιοι άλλοι θα πήγαιναν για προσευχή, δεν ήταν δύσκολο από τη μια στιγμή στην άλλη να γεμίσει η εκκλησία.

Ύστερα ήταν και οι ανώτεροί τους που δεν θα έβλεπαν με καλό μάτι αυτή την ενέργεια, η οποία σίγουρα θα προκαλούσε θύελλα αντιδράσεων από τους «συμμάχους» για την «Προκλητικότητα» της. Ίσως μάλιστα να δημιουργείτο και διπλωματικό επεισόδιο που θα έφερνε σε δύσκολη θέση την Ελληνική κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο. Όμως ο παπα-Λευτέρης έχει πάρει την απόφασή του, ήταν αποφασιστικός και κατηγορηματικός.

- Αν δεν έρθετε εσείς, θα πάω μοναχός μου! Μόνο ένα ψάλτη θέλω. Εσύ, Κωνσταντίνε (Λιαρομάτη), θα μου κάνεις τον ψάλτη;

- Εντάξει, παπούλη, του απάντησε ο Ταγματάρχης, που πήρε και αυτός την ίδια απόφαση, κι όλα πια είχαν μπει στο δρόμο τους.

Τελικά, μαζί τους πήγαν και οι άλλοι.

Το πλοίο που μετέφερε τη Μεραρχία είχε αγκυροβολήσει στ' ανοιχτά, γι αυτό επιβιβάστηκαν σε μια βάρκα στην οποία κωπηλατούσε ένας Ρωμιός της Πόλης και σε λίγο αποβιβάστηκαν στην προκουμαία. Ο Κοσμάς, ο ντόπιος βαρκάρης, έδεσε τη βάρκα και τους οδήγησε από το συντομότερο δρόμο στην Αγια-Σοφιά. Η πόρτα ήταν ανοιχτή λες και τους περίμενε. Ο Τούρκος φύλακας κάτι πήγε να πει στη γλώσσα του, όμως τον καθήλωσε στη θέση του και τον άφησε άφωνο ένα άγριο κι αποφασιστικό βλέμμα του Ταξίαρχου Φραντζή.

Όλοι μπήκαν μέσα σε ευλάβεια και προχώρησαν κάνοντας το σταυρό τους. Ο παπα-Λευτέρης ψιθύρισε με μεγάλη συγκίνηση: «Εισελεύσομαι εις τον οίκον σου, προσκυνήσω προς Ναόν Αγίον σου εν φόβω...».

Προχωρεί γρήγορα, δεν χρονοτριβεί. Εντοπίζει το χώρο στον οποίο βρισκόταν το Ιερό και η Αγία Τράπεζα. Βρίσκει ένα τραπεζάκι, το τοποθετεί σ' αυτή τη θέση, ανοίγει την τσάντα του, βγάζει όλα τα απαραίτητα για τη Θεία λειτουργία, βάζει

το πετραχήλι του και αρχίζει

- Ευλογημένη η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων.

- Αμήν, αποκρίνεται ο Ταγματάρχης Λιαρομάτης και η Θεία Λειτουργία στην Αγια-Σοφιά έχει αρχίσει. Μακάρι να μας αξιώσει ο Θεός να την ολοκληρώσουμε, σκέφτονται όλοι, και σταυροκοπιούνται με κατάνυξη. Οι αξιωματικοί μοιάζουν να τα 'χουν χαμένα, όλα έγιναν τόσο ξαφνικά και φαίνονται απίστευτα.

Η Θεία Λειτουργία προχωρεί κανονικά. Η Αγια-Σοφιά ύστερα από 466 ολόκληρα χρόνια ξαναλειτουργείται!! Ο παπα-Λευτέρης συνεχίζει. Όλα γίνονται ιεροπρεπώς, σύμφωνα με το τυπικό της Εκκλησίας. Ακούγονται τα «ειρηνικά», το «Κύριε ελέησον», «ο Μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού...», που γράφτηκε από τον ίδιο τον Ιουστινιανό με την προσταγή και την φροντίδα του οποίου χτίστηκε και η Αγια - Σοφιά. Ακολουθεί η Μικρή Είσοδος, το «Τη Υπερμάχω Στρατηγώ...», ο Απόστολος από τον Ταξίαρχο Φραντζή και το Ευαγγελικό Ανάγνωσμα από τον παπα-Λευτέρη. Χρέη νεωκόρου εκτελεί ο Υπολοχαγός Νικολάου.

Στο μεταξύ η Αγια-Σοφιά αρχίζει να γεμίζει με Τούρκους. Ο παπα-Νουφράκης δεν πτοείται και συνεχίζει. Οι άλλοι κοιτάζουν σαστισμένοι τότε τον ατρόμητο παπά και τότε τους Τούρκους που μέχρι εκείνη τη στιγμή παρακολουθούν σιωπηλοί μη μπορώντας ίσως να πιστέψουν στα μάτια τους, γιατί αυτό που γινόταν εκείνη την ώρα μέσα στην Αγια-Σοφιά, ήταν πραγματικά κάτι το απίστευτο.

Μετά το Ευαγγέλιο ακολουθεί το Χερουβικό από τον Ταγματάρχη Λιαρομάτη, ενώ ο παπα-Λευτέρης τοποθετεί το αντιμήνσιο πάνω στο τραπεζάκι, για να κάνει την Προσκομιδή. Οι Τούρκοι συνεχώς πληθαίνουν. Οι ώρες είναι δύσκολες, αλλά και ανεπανάληπτες, επικές.

Ο παπα-Νουφράκης συνεχίζει. Βγάζει από την τσάντα ένα μικρό Αγιο Ποτήριο, ένα δισκάριο, ένα μαχαιράκι, ένα μικρό πρόσφορο κι ένα μικρό μπουκαλάκι με νάμα. Με ιερή συγκίνηση και κατάνυξη κάνει την προσκομιδή, ενώ ο Λιαρομάτης συνεχίζει να ψάλλει το Χερουβικό. Όταν ολοκλήρωσε την Προσκομιδή, στρέφεται στον Υπολοχαγό Νικολάου, του λέει ν' ανάψει το κεριάκι για να ακολουθήσει η Μεγάλη Είσοδος. Ο νεαρός Υπολοχαγός προχωρεί μπροστά με το αναμμένο κεριάκι και ακολουθεί ο παπάς βροντοφωνάζοντας: «Πάσαντων ημών μνησθείη Κύριος ο Θεός...»

Στη συνέχεια ακολουθούν οι «Αιτήσεις» και το «Πιστεύω», το οποίο είπε ο Φρατζής. Στο μεταξύ η Αγια-Σοφιά, έχει γεμίσει με Τούρκους κι ανάμεσά τους υπάρχουν και πολλοί Έλληνες της Πόλης, που βρέθηκαν εκεί αυτή την ώρα και παρακολουθούν με συγκίνηση τη λειτουργία, χωρίς να τολμούν να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους «δια τον φόβον των Ιουδαίων» δηλαδή των Τούρκων. Μόνο κάποιες στιγμές δεν μπορούν να συγκρατήσουν τα δάκρυα που τρέχουν από τους οφθαλμούς τους και για να μην προδοθούν φροντίζουν και τα σκουπίζουν πριν

γίνουν «πύρινο» ποτάμι και τότε ποιός θα μπορούσε να τα συγκρατήσει.

Η Λειτουργία στο μεταξύ φτάνει στο ιερότερο σημείο της, την Αναφορά. Ο παπα-Λευτέρης με πάλλουσα από τη συγκίνηση φωνή λέει: «Τα σα εκ των Σω, Σοι προσφέρομεν κατά πάντα και δια πάντα». Όλοι οι αξιωματικοί γονατίζουν και η φωνή του Ταγματάρχη Λιαρομάτη ακούγεται να ψέλνει το «Σε υμνούμεν, Σε ευλογούμεν, Σοι ευχαριστούμεν Κύριε και δεόμεθά Σου ο Θεός ημών».,

Σε λίγη ώρα η αναίμακτη θυσία του κυρίου μας έχει τελειώσει στην Αγια-Σοφιά, ύστερα από 466 ολόκληρα χρόνια!! Ακολουθεί το «Αξιον Εστί», το «Πάτερ ημών»... το «Μετά φόβου Θεού πίστεως και αγάπης προσέλθετε» και όλοι οι αξιωματικοί πλησιάζουν και κοινωνούν τα Αχραντα Μυστήρια. Ο παπα-Λευτέρης λέει γρήγορα τις ευχές και ενώ ο Λιαρομάτης ψέλνει το «Ειη το όνομα Κυρίου ευλογημένον...» καταλύει το υπόλοιπον της Θείας Κοινωνίας και απευθυνόμενος στον Υπολοχαγό Νικολάου του λέει: «Μάζεψέ τα γρήγορα όλα και βάλτα μέσα στην τσάντα». Ύστερα κάνει την Απόλυση!

Η Θεία Λειτουργία στην Αγια-Σοφιά, έχει ολοκληρωθεί. Ένα όνειρο δεκάδων γενεών Ελλήνων έχει γίνει πραγματικότητα. Ο παπα-Νουφράκης και οι τέσσερις αξιωματικοί είναι έτοιμοι να αποχωρήσουν και να επιστρέψουν στο πλοίο. Η Εκκλησία όμως είναι γεμάτη Τούρκους, οι οποίοι έχουν αρχίσει να γίνονται άγριοι, επιθετικοί συνειδητοποιώντας τι ακριβώς είχε συμβεί. Η ζωή τους κινδυνεύει άμεσα. Όμως δε διστάζουν, πλησιάζει ο ένας τον άλλο, γίνονται «ένα σώμα», μια γροθιά και προχωρούν προς την έξοδο.

Οι Τούρκοι είναι έτοιμοι να τους επιτεθούν, όταν ένας Τούρκος αξιωματούχος παρουσιάζεται με την ακολουθία του και τους λέει: «Ντουρούν χέμεν.. (Αφήστε τους να περάσουν). Το είπε με μίσος. Θα ήθελε να βάψει τα χέρια του στο αίμα τους, όμως εκείνη τη στιγμή έτσι έπρεπε να γίνει, αυτό επέβαλαν τα συμφέροντα της πατρίδας του, δεν ήταν χρήσιμο γι αυτούς να σκοτώσουν τώρα πέντε Ρωμιούς αξιωματικούς μέσα στην Αγια-Σοφιά.

Δεν ξεχνά ότι στ' ανοιχτά της Πόλης βρίσκονται δύο ετοιμοπόλεμες Ελληνικές Μεραρχίες κι ακόμη ότι η Κωνσταντινούπολη βρίσκεται ουσιαστικά υπό την επικυριαρχία των νικητών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στους οποίους βέβαια δεν συμπεριλαμβάνονται οι Τούρκοι.

Στο άκουσμα αυτών των λόγων οι Τούρκοι υποχωρούν. Ο παπα-Νουφράκης και οι άλλοι αξιωματικοί βγαίνουν από την Αγια-Σοφιά και κατευθυνόμενοι προς την προκουμαία, όπου τους περιμένει η βάρκα.

Ένας μεγάλος Τούρκος τους ακολουθεί, σηκώνει ένα ξύλο και ορμά για να χτυπήσει τον παπα-Νουφράκη. Διαισθάνεται, ξέρει ότι αυτός ο παπάς είναι ο εμπνευστής, ο δημιουργός αυτού του γεγονότος.

Ο ηρωικός παπάς σκύβει για να προφυλαχθεί, αλλά ο Τούρκος καταφέρνει και τον χτυπά στον ώμο. Λυγίζει το σώμα του από τον αβάσταχτο πόνο, όμως μαζεύει τις

δυνάμεις του, ανασηκώνεται και συνεχίζει να προχωρεί. Στο μεταξύ ο Ταγματάρχης Λιαρομάτης και ο Λοχαγός Σταματίου αποπλίζουν τον Τούρκο, που είναι έτοιμος για να δώσει το πιο δυνατό κι ίσως το τελειωτικό χτύπημα στον παπά.

Ήδη, πλησιάζουν στη βάρκα. Μπαίνουν όλοι μέσα. Ο Κοσμάς μαζεύει τα σχοινιά και αρχίζει γρήγορα να κωπηλατεί. Σε λίγο βρίσκονται πάνω στο ελληνικό πολεμικό πλοίο ασφαλείς και θριαμβευτές. Βέβαια ακολούθησε διπλωματικό επεισόδιο και οι «σύμμαχοι» διαμαρτυρήθηκαν έντονα στον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος αναγκάστηκε να επιπλήξει τον παπα-Λευτέρη Νουφράκη. Όμως κρυφά επικοινωνήσε μαζί του και «τον επαίνεσε και συνεχάρη τον πατριώτη ιερέα, που έστω και για λίγη ώρα ζωντάνεψε μέσα στην Αγια-Σοφιά τα πιο ιερά όνειρα του Έθνους μας».

Αυτό ήταν σε γενικές γραμμές το ιστορικό της Θείας Λειτουργίας που έγινε ύστερα από 466 χρόνια στην Αγια-Σοφιά από τον ηρωικό παπα - Λευτέρη Νουφράκη. Σίγουρα οι περισσότεροι Νεοέλληνες το αγνοούμε. Το όνομα του λιονταρόψυχου Κρητικού δε λέει τίποτε στο νου και στην καρδιά μας. Κι όμως αυτός ο απλός παπάς από τις Αλώνες Ρεθύμνου σήκωσε πάνω στους ώμους του και ζωντάνεψε, έστω και για λίγο, ένα από τα πιο επικά, πιο ιερά, πιο άγια όνειρα του Γένους.

Όσο κι αν έψαξα δε βρήκα πουθενά τίποτε που να θυμίζει στους Νεοέλληνες τον ηρωικό παπά και την παράτολμη ηρωική πράξη του. Δεν υπάρχει καμία προτομή του στο χωριό του, στην πόλη του Ρεθύμνου, στον περίβολο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης ή σε κάποια πλατεία της πρωτεύουσας της Ελλάδας. Κανένας δρόμος, έστω και ο πιο ασήμαντος, δε φέρει το επικό όνομά του. Καμία αναφορά δε γίνεται στη ζωή και στη δράση του στα πλαίσια της τοπικής ή της εθνικής μας ιστορίας. Τίποτε απ' όλα δεν έχει γίνει! Όχι γι αυτόν.

Αυτός το χρέος του το έκαμε χωρίς να αποβλέπει σε κανενός είδους ανταπόδοση. Αλλά για μας, για μας που έχουμε ανάγκη από τέτοια ηρωικά πρότυπα, από ισχυρά στηρίγματα, για να, μπορέσουμε να κρατήσουμε και να διασώσουμε ό,τι είναι δυνατόν από την ταυτότητά μας, από τα ιδανικά του γένους μας, από την ίδια την ψυχή μας.

Σήμερα μάλιστα που φριχτή «νέα τάξη» πραγμάτων καταδυναστεύει και απειλεί τη ζωή μας, σήμερα που κινδυνεύουμε να χάσουμε την ταυτότητά μας μέσα στο μεγάλο χωνευτήρι λαών και πολιτισμών, που λέγεται «Ευρωπαϊκή Ένωση», σήμερα που οι Λουδοβίκοι της διεθνούς σκηνης και πραγματικότητας δεν κρατάνε πια ούτε τα στοιχειώδη προσχήματα, αλλά «υπερασπίζονται» τα ανθρώπινα δικαιώματα όπου, όποτε και αν τους συμφέρει και τα καταπατούν βάνουσα και ανεπαίσχυντα, όταν η υπεράσπισή τους έρχεται σε αντίθεση με τις επιδιώξεις τους, είναι ανάγκη επιτακτική να προβάλλονται εθνικές μορφές σαν τον παπα-

Λευτέρη Νουφράκη και παράτολμες ηρωικές πράξεις σαν τη Λειτουργία που τέλεσε στην Αγια-Σοφιά το Γενάρη του 1919.

Είναι ανάγκη αυτές οι μορφές να υψώνονται ως σύμβολα γνήσιου και άδολου πατριωτισμού, αληθινού αγώνα κι αυτοθυσίας.

Γιατί τότε και μόνο τότε μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα αντέξουμε ως Έθνος στις συμπληγάδες της σύγχρονης ζοφερής «νέας αταξίας» που επικρατεί στη διεθνή σκηνή χωρίς να σέβεται τίποτε καταπατώντας κάθε έννοια δικαίου, καθετί που είναι αντίθετο με τα συμφέροντά της και τις επιδιώξεις της.

Τότε σίγουρα θα εξακολουθήσουμε να υπάρχουμε και να αγωνιζόμαστε με ηρωισμό και αυτοθυσία για την αλληλεγγύη, τη συναδέλφωση και την ειρηνική συμβίωση όλων ανεξαιρέτως των λαών της γης, γιατί όλοι έχουν αναμφισβήτητα τα ίδια δικαιώματα στη ζωή και στην απολαβή των αγαθών, τα οποία τόσο πλούσια σκόρπισε σ' αυτή τη γη το χέρι του Δημιουργού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κυριακού Ανδρέα, Λειτουργία στην Αγια-Σοφιά το Γενάρη του 1919, στο περ. «Τα Πάτρια» 1996, 4-5, 57-61 (αναδημοσίευση από το περ. «Ορθόδοξη Μαρτυρία», Κύπρος).

2. Κουβελα Γ.Δ., η Τελευταία Λειτουργία στην Αγια-Σοφιά, στο περ. «Σύνδεσμος», 1992, 259, 82.

3. Χατζή Ν.Μ., Η τελευταία Λειτουργία στην Αγια-Σοφιά, στο περ. «Σύνδεσμος» 1992, 262-263, 133

4. Από τις διηγήσεις του παππού μου Εμμανουήλ Γ. Γελασάκη (1897-1988). (31/5) Σημείωση Αντ. Θ.Βασιλάκη : Όπως με πληροφόρησε ο έγγονος του αδελφού του παπά Νουφράκη, σήμερα (Καλοκαίρι 2001) κατασκευάζεται προτομή του ήρωα στο χωριό του.

(Γράφει ο Αντώνης Στιβακτάκης απο αυτά που του είπε ο παπούς του και όχι ο Ανδρ. Κυριακού , όπως αυθαίρετα έγραψαν, αντιγράφοντας από εδω κάποιες ιστοσελίδες. Το κείμενο πρωτοδημοσιευτηκε. στην εφημερίδα Ηρακλείου Κρητης «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ») την 3/6/1998

Πηγή: hellasforce.com